

Gäller för: Samhällsbyggnadsnämnden

Dokumentansvarig: Plan- och
exploateringschef

Dnr : **KS2017/50-13**

Riktlinjer för exploateringsavtal inom Bollebygds kommun

Bollebygds kommun växer och utvecklas med nya områden för bostäder, verksamheter, handel. Kommunens vision är att vara 12 000 invånare år 2025. Detta ställer krav på kommunen att vara en aktiv part som är redo att samtidigt bygga ut och tillhandahålla infrastruktur och andra samhällsfunktioner. Kommunen har mål om ett långsiktigt hållbart samhälle med höga ambitioner avseende bebyggelseutvecklingens kvaliteter. Projekt kan drivas och genomföras på olika sätt beroende på markägande och andra förutsättningar men handlar i de flesta fall om samverkan mellan kommunen och privata aktörer. För att projekten ska kunna genomföras rationellt enligt tidplan och till beräknad kostnad är det av stor vikt att parterna är överens om hur samarbetet ska gå till och vad som förväntas av varandra. Riktlinjerna för exploateringsavtal är en del i arbetet med att förtydliga för exploatörer vilka grundförutsättningar som gäller för exploateringsprojekt i kommunen.

Bakgrund

Genom ändrade regler i plan- och bygglagen (SFS 2014:900) ställs krav på att kommuner som avser att ingå exploateringsavtal ska anta riktlinjer. Riktlinjerna är skrivna utifrån de författningsändringar som trädde i kraft den 1 januari 2015 och gäller för detaljplaner som påbörjats efter detta datum. Upprättande av exploateringsavtal, innehåll och begränsningar i avtalsfriheten regleras i Plan- och bygglagen (PBL) § 4:40-42, 6:39.

Syfte

Syftet med dessa riktlinjer för exploateringsavtal är att ange grundläggande principer för fördelning av kostnader och intäkter för genomförandet av detaljplaner samt andra förhållanden som har betydelse för bedömningen av konsekvenserna av att ingå exploateringsavtal. (PBL 6:39) Detta innebär att riktlinjerna på översiktlig nivå ska redovisa under vilka förhållanden och inom vilka områden som kommunen avser att ingå ett exploateringsavtal. Vidare ska de övergripande principerna redovisas för vilka åtgärder och kostnader som kommunen avser få täckning för genom ingående av exploateringsavtal, på vilket sätt kommunen tidsmässigt och formellt avser bereda frågan om exploateringsavtal samt andra kommunala önskemål som kommunen avser att reglera i exploateringsavtal.

Vägledande riktlinjer

Riktlinjerna beskriver Bollebygds kommuns utgångspunkter och mål för dessa avtal för att exploatörer ska få kännedom vilka krav och förväntningar som ställs i samband med detaljplaneprocessen. Riktlinjerna är vägledande och gäller för alla nya exploateringsavtal inom Bollebygds kommun. Kommunen har dock rätt att frånga riktlinjerna om det krävs för att på ett ändamålsenligt sätt kunna genomföra en detaljplan.

Definition av exploateringsavtal

Ett exploateringsavtal definieras i 1 kap 4§ PBL som ett civilrättsligt avtal om genomförande av en detaljplan mellan en kommun och en exploatör (byggherre eller fastighetsägare) avseende mark som inte ägs av kommunen och som inte avser ett avtal mellan kommunen och staten om utbyggnad av statlig infrastruktur. Syftet med exploateringsavtalet är att säkerställa att en detaljplan kan antas och genomföras på ett sådant sätt att kraven på ett välfungerande bebyggelseområde blir tillgodosedda.

Exploateringsavtalet reglerar förutsättningarna och ansvarsfördelningen för kostnader och genomförande av en detaljplan. Exploateringsavtal tecknas bland annat i de fall detaljplanläggningen innebär genomförandefrågor, behov av överlåtelse av mark som behövs för att tillgodose behovet av allmänna platser samt kommunens behov av kvartersmark för kommunal service för t.ex. vård, skola. Samt behov av att reglera ekonomiska åtaganden som inte täcks av kommunala taxor mm.

Ifall kommunen äger den mark som regleras i ett avtal om genomförande av en detaljplan, så är avtalet per definition inte ett exploateringsavtal utan benämns markanvisningsavtal. Blandade avtal med ömsesidiga markbyten mellan kommunen och privat markägare kan också förekomma och i dessa fall blir reglerna om exploateringsavtal inte heller tillämpliga. I dessa avtal används riktlinjerna i tillämpliga delar.

Innehåll i exploateringsavtal

Utgångspunkten för tecknande av ett exploateringsavtal är att:

- reglera överlåtelse av mark som behövs för att tillgodose behovet av allmänna platser samt marköverlåtelse.
- finansiera anläggandet av gator, vägar och allmänna platser.
- finansiera anläggningar för vattenförsörjning och avlopp som är nödvändiga för att detaljplanen ska kunna genomföras innebär inte ett ställningstagande från kommunen som planmyndighet. Kommunen kan varken garantera byggrätter eller att planen vinner laga kraft. Kommunen avser att ingå exploateringsavtal i varje geografiskt område när det krävs för att säkerställa genomförandet av en detaljplan. Det kan gälla geografiskt avgränsade områden med såväl enskilt eller kommunalt huvudmannaskap, inom verksamhetsområden för kommunalt VA eller områden inom eller utanför tätorter.
- ekonomisk garanti/säkerhet för avtalets fullföljande. I första hand ska en bankgaranti (on demand) lämnas med belopp som fastställs i exploateringsavtalet. Bankgarantin ska gälla utan begränsning i tid, till dess exploatörens åtaganden är uppfyllda. Det är kommunen, genom samhällsbyggnadsnämnden, som bedömer vilken typ och omfattning av säkerhet som krävs.

Plankostnadsavtal

För att påbörja ett exploateringsprojekt krävs ett positivt planbesked och ett beslut om planuppdrag i kommunstyrelsen. Innan detaljplanearbete påbörjas tecknas ett plankostnadsavtal mellan kommunen och exploatörerna. I planavtalet förbinder sig exploatörerna att betala kostnaden för detaljplanen inklusive nödvändiga utredningar. Inga ytterligare kostnader för planläggningen tillkommer då i exploateringsavtalet eller vid bygglovsansökan. I undantagsfall kan det förekomma att exploatören istället för att teckna planavtal betalar planavgift i enlighet med kommunens planatataxa i samband med bygglov.

I planavtal anges preliminär tidplan för planarbetet. Tidplanen för utbyggnadens olika skeden anges i exploateringsavtalet. I planbeskrivningen till samrådet framgår det om kommunen avser att ingå exploateringsavtal i samband med detaljpaneläggning av ett område. Framtagande av exploateringsavtal och förhandling pågår parallellt med detaljpaneläggningen. Exploateringsavtal ska undertecknas av exploatören innan antagandebeslut av detaljplan fattas.

Processen

I Bollebygds kommun är det kommunstyrelsen (KS) som beslutar om exploateringsavtal. Plan- och exploateringsenheten handlägger både exploateringsavtal och detaljplaner. I planarbetet medverkar ofta också bygg- och miljöenheten och de tekniska enheterna (VA/gata och park/avfall) angående genomförandefrågor. Processen att ingå ett exploateringsavtal sker parallellt med processen att ta fram en detaljplan. Så snart planarbetet påbörjas avseende exploatering av privatägd mark, inleds diskussioner och förhandlingar om hur detaljpaneläggningen ska gå till och hur kostnader för detaljplanearbetet ska fördelas mellan exploatörerna och/eller fastighetsägaren samt kommunen.

Inför plansamråd ska förvaltningen i samrådshandlingarna redovisa avtalets huvudsakliga innehåll och ett utkast till exploateringsavtal finnas för dialog med exploatör. Processerna påverkas av de förutsättningar som ges och de handläggningstider hos de nämnder som är inblandade.

Handläggningstiderna är i sin tur beroende av val av planförfarande och detaljplanens och avtalsförhållandenas komplexitet. Koncept till avtal ska tas fram inför samråd men plankarta samt område kan fortfarande förändras till granskningen. Normalt är att avtalet är framförhandlat innan antagande men att diskussion kring koncept har förts både inför samråd och inför granskning. Detaljplanen tas upp för beslut om antagande i kommunens samhällsbyggnadsnämnd eller kommunfullmäktige under förutsättning att kommunstyrelsen godkänt exploateringsavtalet.

Ansvars- och kostnadsfördelning

Om kommunen är huvudman för allmän plats ansvarar kommunen för utbyggnaden av allmänna platser och anläggningar om inte annat avtalas. Kommunens krav på utformning och standard på gator, vägar och annan allmän platsmark beskrivs i exploateringsavtalet. I kommunens kostnader för iordningställande av allmänna platser ingår kostnad för markförvärv/marklösen, förprojektering/projektering, anläggande, konstnärlig utsmyckning m.m. Exploateringsbidraget kan gälla både genomförda och framtida allmänna platser och anläggningar som anges i en detaljplan. Motsvarande gäller även för allmänna platser och anläggningar som anges i fördjupad översiktsplan, strukturplan eller liknande som föregår detaljplanen. Exploatören ska bekosta eller vidta åtgärder som är nödvändiga för att detaljplanen ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt. I enlighet med plan- och bygglagens (PBL) bestämmelser om vad som får regleras i ett exploateringsavtal kommer kostnaderna för utbyggnad av allmän plats och allmänna anläggningar fördelas skäligt och rättvist mellan kommunen och exploatörer, och emellan de olika exploatörerna. Principerna för fördelning av kostnaderna följer i princip vad som föreskrivs i gatukostnadsbestämmelserna i PBL.

Kommunen anlägger i normalfallet gator samt annan allmän plats med kommunalt huvudmannaskap inom detaljplanen genom upphandling av entreprenör enligt LOU. För kommunens kostnader gällande utbyggnaden, de anläggningar på och/eller förändringar av allmän plats som kommer att behöva utföras ska det utgå exploateringsbidrag i enlighet med exploateringsavtalet. Bidragets storlek är beroende av vad detaljplanen resulterar i och ska stå i rimligt förhållande till exploatörens nytta av detaljplanen.

I de undantagsfall då kommunen inte utför allmänna platser, bekostar och utför exploatören den allmänna platsmarken. Om gator ska utföras av exploatör regleras utformning och standard på gator och annan allmän plats i exploateringsavtal. Utformning och standard på allmän plats ska utföras i enlighet med normal standard för liknande områden enligt ortens sed vilket fastställs i kommunens projektering av utbyggnaden.

I kommunens kostnader för att utföra gator och annan allmän plats ingår även förvärvskostnad för den mark som avsätts för allmän plats och som ska överlätas till kommunen. Detta gäller även för förvärvskostnad för sådan mark som överläts av annan fastighetsägare än exploatören till kommunen, avseende allmän platsmark i detaljplanen. Denna kostnad ska ingå som en del av exploateringsbidraget.

Kostnad för anslutning av exempelvis vatten- och avlopp debiteras enligt beslutad taxa. Utförande och debitering sker av respektive ledningsägare. I samband med detaljplaneläggning ska kommunen även säkerställa mark för bl.a. kommunal service, exempelvis skola,

vård och omsorg. Det kan också vara annan service som krävs för området. Om det bedöms att mark behöver säkerställas inom aktuellt detaljplaneområde kommer kommunen att förhandla med exploatören för att köpa fastighetsområde och/eller upplåta utrymme eller rättighet för sådana ändamål. Överlåtelse av mark eller upplåtelse av rättighet kan komma att ställas som ett krav för att planen ska genomföras om det utgör en förutsättning för planläggningen.

Fördelning av kostnader vid etappvis utbyggnad

Ett exploateringsavtal får inte avse ersättning för åtgärder som har vidtagits före avtalets ingående i andra fall än när detaljplanen avser ett steg i en etappvis utbyggnad enligt 6 kap. 42 § PBL. Kommunen kan besluta att kostnader för åtgärder i samband med etappvis utbyggnad ska tas ut i ett senare exploateringsavtal. Även förskottering av senare kostnader för åtgärder vid etappvis utbyggnad får hanteras i exploateringsavtal. Då åtgärder ska eller har utförts inom område för etappvis utbyggnad har kommunen för avsikt att hantera investeringskostnaderna i framtida exploateringsavtal om åtgärderna är nödvändiga för den aktuella exploateringen och kommer att leda till nytta för exploateringen.

Marköverlåtelse och ersättning

Mark eller annat utrymme som enligt detaljplanen ska användas till allmän plats eller kommunens behov av kvartersmark för allmän byggnad eller anläggning, t.ex. skola, förskola, pumpstation o.s.v. överläts av exploatören till kommunen. Mark som kommunen upplåter eller överlåter till exploatören sker till marknadsvärde i enlighet med kommunens skyldigheter enligt kommunallagen och EU:s statsstödsregler.

Andra kostnader och ersättningar som exploatören normalt ansvarar för

Exploatören ska bekosta nödvändiga utredningar och markundersökningar som inte ingår i kostnaden för planen, men som är nödvändiga för genomförande av detaljplanen eller som underlag till exploateringsavtal. Exploatören ansvarar för och bekostar alla åtgärder som krävs för utbyggnad på kvartersmark, såsom att ansöka om alla nödvändiga tillstånd, att utföra markförstärkning, att verkställa marksanering, att iordningställa parkering, att vidta bullerdämpande åtgärder m.m. Exploatören ansvarar även för och bekostar alla anläggningar inom kvartersmark, all anslutning till allmän plats samt återställningsarbeten vid utbyggnad av kvartersmark. Det är även exploatörens ansvar att se till att dagvattnet från kvartersmarken omhändertas lokalt så långt det är möjligt.

Exploatören ska, om inte annat avtalas, stå för de lantmäteriförrättningar som krävs i samband med detaljplanen. Även flytt av befintliga ledningar som krävs för att kunna genomföra detaljplanen bekostas av exploatören. Exploatören åtar sig även att bekosta övriga åtgärder som krävs för att kunna genomföra exploateringen som t.ex. marksanering, arkeologiska utredningar m.m. Det åligger exploatören att ta reda på och ansöka om alla nödvändiga tillstånd som behövs för att exploatören ska kunna genomföra utbyggnad i enlighet med detaljplan, däribland bygglov och marklov.

Exploatören bekostar samtliga avgifter som tillkommer för exploateringen på kvartersmark, t.ex. för anslutning av vatten, avlopp, fjärrvärme, el och tele m.m. För de allmänna platser där det är enskilt huvudmannaskap inrättas gemensamhetsanläggning/-ar enligt anläggningslagen. I anläggningslagen finns bl.a. bestämmelser om anläggande och underhåll av vägar och andra allmänna platser som har enskilt huvudmannaskap.

Exploatören ansvarar för att vidta och bekosta nödvändiga åtgärder för inrättande av gemensamhetsanläggning inkl. ansökan om lantmäteriförrättning.

Medfinansieringsersättning

Exploateringsavtalet får omfatta medfinansieringsersättning, d.v.s. ersättning (värdestegringsersättning) som en exploatör i samband med genomförandet av en detaljplan åtar sig att betala för en del av en kommunens kostnad för bidrag till byggande av en viss väg eller järnväg som staten eller en region ansvarar för. Förutsättningen för detta är att den väg eller järnväg som kommunen bidrar till medför att den fastighet eller de fastigheter som omfattas av detaljplanen kan antas öka i värde.

Säkerheter

För gator och annan allmän plats som kommunen har ansvar att bygga ut, begär kommunen antingen ett preliminärt exploateringsbidrag som täcker hela den bedömda kostnaden för utbyggnaden, eller en bankgaranti on demand för motsvarande belopp. Om det är fråga om mindre utbyggnader vill kommunen normalt att exploatören betalar ett exploateringsbidrag för hela kostnaden för utbyggnaden innan detaljplanen antas. Då behövs ingen bankgaranti.

Vid större utbyggnader fakturerar kommunen exploatören de verkliga kostnaderna för utbyggnaden i takt med utbyggnaden. Kommunen kommer då kräva att exploatören ställer säkerhet för exploateringsbidrag, i form av bankgaranti on demand innan detaljplanen antas. Inledningsvis ska bankgarantin täcka hela kostnaden för utbyggnaden, den skrivs sedan ned i takt med att betalning erläggs och utbyggnaden fortskrider. Ifall säkerheten nedsätts ska kvarvarande belopp enligt kommunens bedömning utgöra en betryggande säkerhet för exploatörens återstående skyldigheter.

Slutreglering av exploateringsbidrag

Det är alltid de faktiska kostnaderna som exploatören slutligen ska betala för de åtgärder som ska bekostas enligt exploateringsbidraget. I förskottsfall regleras överskott respektive underskott när arbetena slutförts. Regleringen sker normalt inom två månader från godkänd slutbesiktning. Någon ränta ska inte betalas.

Övriga regleringar i exploateringsavtal

Kommunen kan vid behov komma att ta fram gestaltningsprogram för exploateringsområdet. Hur arkitektonisk kvalitet ska styras kan komma att regleras i exploateringsavtal. Kommunens, vid varje tillfälle gällande, riktlinjer, policies och planer avseende samhällsbyggande ska följas. Upplýsning om aktuella styrande dokument lämnas i samband med detaljplaneprocessen och i samband med förhandling gällande exploateringsavtal.

Exploateringsavtalets giltighet

En förutsättning för avtals giltighet är att detaljplanen vinner laga kraft. Avtalet gäller därefter till dess parternas åtaganden är uppfyllda. Avtalet får inte överlåtas utan kommunens skriftliga medgivande.